

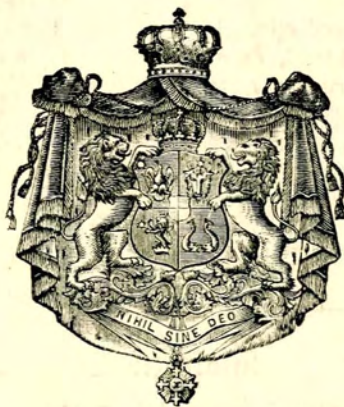
BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ
IN
EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII

ANUL III
1910

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16

1910.

28.524.

COMITETUL DE REDACȚIE

D-nii : ION KALINDERU, GR. CERKEZ, D. ONCIUL, N. GABRIELESCU, V. PĂRVAN

Membrii Comisiunii Monumentelor Istorice

și

P. GARBOVICEANU

Administratorul Casei Bisericii

Secretar,

ALEX. LĂPÊDATU.

Extras din deciziunea ministerială privitoare la redactarea Buletinului.

1. Cu începere dela Ianuarie 1908 se publică — sub direcțiunea Comisiunii Monumentelor Istorice și în editura Administrației Casei Bisericii — o revistă periodică numită *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*.

2. Acest Buletin va apare trimestrial și va cuprinde :

a) O parte științifică, în care se vor publica tot felul de monografii, studii, lucrări, comunicări și materialuri de natură istorică, arhitectonică și artistică, privitoare direct și numai la monumentele noastre istorice ;

b) O parte oficială, în care se vor publica rapoartele anuale ale Comisiunii, referatele arhitecților însărcinați cu conducerea și executarea lucrărilor de conservare și restaurare, precum și eventualele circulări, informațiuni și decizii ale Ministerului și ale Comisiunii.

3. Buletinul apare sub direcția membrilor Comisiunii, cari, împreună cu administratorul Casei Bisericii, alcătuiesc comitetul de redacție. El e pus sub îngrijirea secretarului Comisiunii, care e îndatorat să pregătească și să procure materialul necesar, să-l aducă la cunoștința comitetului de redacție și să supravegheze tipărirea lui.

4. Pentru ca publicațiunea să se prezinte cât mai sistematică și cât mai folositoare, se stabilește următorul program cu privire la felul lucrărilor ce va trebui să cuprindă Buletinul :

a) Monografii istorice, arhitectonice și artistice asupra monumentelor noastre istorice, monografii cari vor fi ilustrate și documentate cu reproduceri necesare de fotografii, desemnări, aquarele etc.

b) Releveuri dela cele mai însemnate și caracteristice, din punct de vedere arhitectonic, monumente istorice.

c) Studii și lucrări unitare, asemenea ilustrate și documentate, bunăoară : asupra inscripțiilor din epoca lui Ștefan-cel-Mare, Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brâncoveanu etc., asupra artei decorative, în sculptură și pictură, întrebuințată în bisericile și mănăstirile noastre în anumite epoci, asupra portretelor murale de ctitori : Domni, Doamne, Arhieri, Boeri, Japănese etc., asupra picturii bisericești, asupra costumelor etc.

d) Materialuri : scurte fragmente, comunicări, însemnări și note de interes deosebit privitoare la monumentele noastre istorice ;

e) Note bibliografice și critice asupra publicațiilor și periodicelor de specialitate ;

f) În sfârșit, suplimente artistice, în culori, cari să înfățișeze biserici, mănăstiri, reproduceri de portrete murale, de picturi, de ornamentațiuni etc.

În cadrul lucrărilor înșirate mai sus se cuprind și acele privitoare la monumentele istorice din afară de Regat, intru cât aceste vor fi de origină românească — înălțate de Voevozii noștri sau în legătură directă cu trecutul nostru.

Redacția : la Administrația Casei Bisericii, București.

— Biroul Comisiunii Monumentelor Istorice —

Buletinul se găsește de vânzare la librăriile

ALCALAY, NAȚIONALĂ, SFETEA și SOCEC,

prin cari se fac abonamente și se pot procura colecții complete din anii precedenți (din 1908 numai câteva).

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE
1910

COMITETUL DE REDACȚIE

D-nii: ION KALINDERU, GR. CERKEZ, D. ONCIUL, N. GABRIELESCU, V. PÂRVAN

Membrii Comisiunii Monumentelor Istorice

și

P. GARBOVICEANU

Administratorul Casei Bisericii

Secretar,

ALEX. LĂPĂDATU.

Extras din deciziunea ministerială privitoare la redactarea Buletinului.

1. Cu începere dela Ianuarie 1908 se publică — sub direcțiunea Comisiunii Monumentelor Istorice și în editura Administrației Casei Bisericii — o revistă periodică numită *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*.

2. Acest Buletin va apare trimestrial și va cuprinde:

a) O parte științifică, în care se vor publica tot felul de monografii, studii, lucrări, comunicări și materialuri de natură istorică, arhitectonică și artistică, privitoare direct și numai la monumentele noastre istorice;

b) O parte oficială, în care se vor publica rapoartele anuale ale Comisiunii, referatele arhitecților însărcinați cu conducerea și executarea lucrărilor de conservare și restaurare, precum și eventualele circulări, informațiuni și deciziuni ale Ministerului și ale Comisiunii.

3. Buletinul apare sub direcția membrilor Comisiunii, cari, împreună cu administratorul Casei Bisericii, acționează comitetul de redacție. El e pus sub îngrijirea secretarului Comisiunii, care e îndatorat să pregătească și să procure materialul necesar, să-l aducă la cunoștința comitetului de redacție și să supravegheze tipărirea lui.

4. Pentru ca publicațiunea să se prezinte cât mai sistematică și cât mai folositoare, se stabilește următorul program cu privire la felul lucrărilor ce va trebui să cuprindă Buletinul:

a) Monografii istorice, arhitectonice și artistice asupra monumentelor noastre istorice, monografii cari vor fi ilustrate și documentate cu reproduceri necesare de fotografii, desemnări, aquarele etc.

b) Releveuri dela cele mai însemnate și caracteristice, din punct de vedere arhitectonic, monumente istorice.

c) Studii și lucrări unitare, asemenea ilustrate și documentate, bunăoară: asupra inscripțiilor din epoca lui Ștefan-cel-Mare, Matei Basarab, Vasile Lupa, Constantin Brâncoveanu etc., asupra artei decorative, în sculptură și pictură, întrebuințată în bisericile și mănăstirile noastre în anumite epoci, asupra portretelor murale de ctitori: Domni, Doamne, Arhierei, Boeri, Japănese etc., asupra picturii bisericești, asupra costumelor etc.

d) Materialuri: scurte fragmente, comunicări, însemnări și note de interes deosebit privitoare la monumentele noastre istorice;

e) Note bibliografice și critice asupra publicațiilor și periodicelor de specialitate;

f) În sfârșit, suplimente artistice, în culori, cari să înfățișeze biserici, mănăstiri, reproduceri de portrete murale, de picturi, de ornamentațiuni etc.

În cadrul lucrărilor înșirate mai sus se cuprind și acele privitoare la monumentele istorice din afară de Regat, intra cât aceste vor fi de origină românească — înălțate de Voevozii noștri sau în legătură directă cu trecutul nostru.

Redacția : la Administrația Casei Bisericii, București.

— Biroul Comisiunii Monumentelor Istorice —

Buletinul se găsește de vânzare la librăriile

ALCALAY, NAȚIONALĂ, SFETEA și SOCEC,

prin cari se fac abonamente și se pot procura colecții complete din anii precedenți (din 1908 numai câteva).

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ
IN
EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII

ANUL III
1910

BUCUREȘTI
Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16
1910.

TABLA DE MATERII

ANUL AL TREILEA

1910

TEXT

1. ARTICOLE

Pagina

BALTAZAR (A.): Frescurile dela Hurezi (Bolnița și Trapeza)	11
CEGĂNEANU (SP. P.): Din odorele bisericesti ale Muzeului Național	1
Ceva cu privire la Meșterul Manole	44
DAN (D.): Biserica Sf. Gheorghe din Suceava	134
DRĂGHICEANU (VIRG.): Curțile domnești Brâncovenești (III. Potlogi)	49
Vechia biserică de lemn din Grămeștii-Vâlcei	110
Ruina Sf. Impărați din Târgoviște (note istorice)	125
GHICA-BUDEȘTI (ARH. N.): Biserica Domnească din Târgoviște	17
Ruina Sf. Impărați din Târgoviște (note arhitectonice)	127
Biserica din Vădeni (note arhitectonice)	164
IORGA (N.): Ștefan-cel-Mare și Mănăstirea Neamțului	97
LĂPĂDATU (ALEX.): Baia domnească din Târgoviște	89
O biserică a lui Ștefan-cel-Mare în Țara-Românească	107
Biserica din Vădeni (note istorice)	172
Două vechi cetăți românești: Poenarii și Dâmbovița	177
MOISIL (Const.): «Bisericașele»	29
Sarcofagii de piatră (din Dobrogea)	81
Unde a fost vechiul Halmyris?	93
Privire asupra antichităților preistorice din România	115 și 172
MURNU (G.): Noi săpături în cetatea Tropaeum (1910)	155
TRAJANESCU (I. D.): Mănăstirea Dintr'un lemn și Mănăstirea Govora	35
Bolnița Mănăstirii Hurezi	71
Schitul Sf. Ștefan de lângă Hurezi	145

2. COMUNICĂRI

Decret regal pentru palatul dela Potlogi	140
DASCĂLUL (C.): Săpăturile dela Cacateni	195
GRAMANDĂ (I.): Hanul la «Cerbul de Aur» din Viena	191

	Pagina
DRĂGHICEANU (VIRG.): Noi pietre dela Doicești	48
Antichitățile dela Afumați (Ilfov)	95
Podul lui Socol dela Cornățel	144
Zidurile Băniei Craiovei	192
LĂPĂDATU (ALEX.): Relațiune despre câteva monumente ale Iașilor în 1672	143
MINEA (DR. E.): Un pictor român în secolul al XVI-lea	143
MOISIL (CONST.): Călăuza arheologică preistorică a Transilvaniei	48
Sarcofagiul dela Niculițel (Dobrogea)	48
Mormântul antic dela Măcin	48
Noi inscripții antice din Dobrogea	95
Monede vechi romane din Tulcea	95
Stâlpi miliari romani găsiți în satul Garvăn-Tulcea	141
MURNA (G.): Cronica săpăturilor arheologice dela cetatea Tropaeum-Adamclisi în 1910	140
ONCIUL (D.): Raport despre schitul Golești de lângă Câmpu-lung	190

3. BIBLIOGRAFIE

TAFRALI (O.): Monumentele bizantine din Mistra	96
--	----

6. CRONICA

A. L.: Colecțiile istorico-artistice ale Comisiunii Monumentelor Istorice și ale Casei Bisericii	197
Redacțional	198

ILUSTRAȚIUNI

Pag.		Pag.
Cadelnița dela Tismana (Muzeul Național)	1	Secțiune prin axa longitudinală a Bisericii Domnești
Cadelnița dela Tismana (Detaliu)	2	din Târgoviște
Cadelnița dela Bistrița (Muzeul Național)	2	Biserica Domnească din Târgoviște (După restaurare)
Cadelnița din Belgrad	3	Biserica Domnească din Târgoviște (Vedere interioară,
Chenare pe coperta evangheliei lui Nicodim (Muzeul		spre partea superioară a altarului)
Național)	3	Biserica Mănăstirii dintr'un lemn
Crucea lui Vintilă-Vodă (Muzeul Național)	4	Mănăstirea Dintr'un lemn (Plan de situație)
Crucea lui Vintilă-Vodă (Detaliu)	4	Mănăstirea Govora (Plan de ansamblu)
Crucea lui Vintilă-Vodă (Detaliu)	5	Biserica mănăstirii Govora
Crucea lui Vintilă-Vodă (Detaliu)	5	Biserica dela bolnița mănăstirii Dintr'un lemn
Frontispiciu pe evanghelie dela Ștefan-cel-Mare (Muzeul		Biserica mănăstirii Hurezi (Secțiuni transversale)
Național)	6	Biserica mănăstirii Hurezi (Secțiuni longitudinale)
Poale de epitrafir dela Ștefan-cel-Mare	7	Ușa dela Biserica mănăstirii Bistrița, lucrată de Mane
Poale de epitrafir dela Ștefan-cel-Mare	8	meșterul (c. 1510).
Epitrafirul lui Radu-cel-Mare dela Govora (Muzeul Național).	9	Portalul bisericii dela Văcărești (1722)
Chenar de fereastră dela Ravanitza (După Kanitz)	10	Ornamente în piatră dela mănăstirea Bistrița
Bolta dela trapeza mănăstirii Hurezi	11	Cartea și palatul dela Potlogi
«Sfinții fără de argint» — în biserica cea mare dela Hurezi.	12	Vedere generală : intrarea, împrejmuirea, palatul și
Picturi pe pendanții dela bolta trapezei Hurezi	13	paraclisul
Picturi pe pendanții dela bolta trapezei Hurezi	14	Schiza planului de situație
Picturi pe pendanții dela bolta trapezei Hurezi	15	Fațada principală, dinspre poarta de intrare
Boltă la turla paraclisului dela Hurezi	16	Pisania palatului
Planul bisericii Teotocos (Constantinopol)	17	Interior (ștucaturi) din saloanele Domnului
Biserica Domnească din Târgoviște (Înainte de restaurare)	18	Interior în acelaș salon al Domnului
Biserica Domnească din Târgoviște (După restaurare).	19	Vederea laturei de vest, cu foișorul închis, azi căzut.
Planul Bisericii Domnești din Târgoviște	20	Schiza planului pivniței și rez-de-chaussée-ului
Fațada Bisericii Domnești din Târgoviște	21	Schiza de secție prin încăperile respective ale etajului,
Fațada laterală a Bisericii Domnești din Târgoviște..	24	rez-de-chaussée-ului și pivniței

	Pag.		Pag.
Schița planului etajului	58	Biserica din Grămești : pisană și chenarul așii . .	112
Vedere asupra intrării principale, cu arme din colo- nada, zugrăveli și ștucaturile foișorului principal .	59	Biserica din Grămești : pisană și chenarul așii . .	113
Consolă sub bolți	60	Biserica din Grămești : decorațiuni în chenarul așii .	114
Consolă sub bolți	60	Ruina Sf. Împărați : vedere spre răsărit-miază-noapte.	125
Consolă de colț	60	Ruina Sf. Împărați : vedere spre apus-miază-noapte. .	126
Consolă sub bolți	60	Planul bisericii Sf. Împărați	127
Ștucaturi interioare deasupra așii salonului de reanune al palatului	63	Interior din biserica Sf. Împărați : vedere spre miază- noapte-răsărit	128
Interior din cameră de locuit (cu arma unui tablou)	64	Interior din biserica Sf. Împărați : vedere spre miază- zi-apus	129
Vedere asupra laturilor de est și de nord despre he- leștea, cu ruinele loggiei	65	Tâmpla bisericii Sf. Împărați	130
Vedere interioară asupra intrării, cu dărâmurile cuinei	66	Intrarea dela biserica Sf. Împărați : cu local fostului	
Cuina, înainte de dărâmare	66	pridvoră	131
Capitel din colonada loggiei	67	Icoane dela tâmpla bisericii Sf. Împărați	132
Interior din palatul rusească Terem (Beylică)	67	Vechea așe de lemn (dela Matei Basarab) a bisericii	
Capitel din coloana foișorului principal	67	Sf. Împărați	133
Vederea după heleștea	68	Biserica Sf. Gheorghe din Suceava : înainte de res- taurare	135
Capătul antreului principal dinspre loggia	70	Clopotnița bisericii Sf. Gheorghe din Suceava : înainte de restaurare	136
Planul bisericii, foișorului și chiliei dela bolnița mănă- stirii Hurezi	72	Biserica Sf. Gheorghe din Suceava : după restaurare.	137
Biserica dela bolnița mănăstirii Hurezi	73	Clopotnița bisericii Sf. Gheorghe : după restaurare .	138
Pisană bisericii dela bolnița mănăstirii Hurezi	73	Un stâlp miliar roman (cel mic) dela Gervăn (Tulcea).	142
Biserica dela bolnița m-rii Hurezi, vedere din față . .	74	Schitul Sf. Apostoli dela Hurezi :	
Ușe și coloane dela foișorul și pridvorul bisericii dela bolnița mănăstirii Hurezi	75	Biserica	146
Biserica dela bolnița m-rii Hurezi, vedere laterală .	76	Planul	147
Biserica dela bolnița m-rii Hurezi, secțiune longitudinală	77	Vedere laterală	148
Biserica dela bolnița m-rii Hurezi, vedere în pridvor	78	Secțiune longitudinală	149
Foișorul dela bolnița mănăstirii Hurezi	79	Fațada	150
Foișorul dela bolnița mănăstirii Hurezi (desemn)	80	Secțiune laterală	151
Sarcofag dobrogean : schița și detalii	82	Secțiune transversală prin pronos și detalii : arcade interioare și stâlp de pridvor	152
Sarcofag dobrogean din colecția Kogălniceanu	83	Vedere spre altar	153
Capac de sarcofag găsit la Constanța (fronton)	84	Cetatea Tropaeum :	
Capac de sarcofag găsit la Constanța (vedere laterală)	84	Poarta de răsărit și Via Principalis înainte de săpă- turile din 1910	156
Sarcofagul din grădina publică dela Galați	85	Turnul de nord al porții de est și o parte din Via Principalis, înainte de săpături	157
Inscripția de pe sarcofagul dela Bărboși	86	Poarta de est	158
Sarcofagul din grădina publică dela Galați	87	Vedere generală din spre apus a Viei Principale, după săpăturile din 1910	159
Baia lui Duca-Vodă dela Cetățuia	90	Via Principalis, după săpături	160
Biserica cea veche (1497) a mănăstirii Neamțu	98	Biserica din Vădeni (înainte de restaurare)	163
Aierul lui Siluan egumenul mănăstirii Neamțu, dela 1437.	99	Ctitorii bisericii din Vădeni	164
Legătura ferecată în argint a evangheliei dela 1435/6 (față)	100	Planul bisericii din Vădeni	165
Legătura ferecată în argint a evangheliei dela 1435/6 (dosul)	101	Fațada bisericii din Vădeni	165
Pagină din evanghelia dela 1435/6	102	Biserica din Vădeni : vedere spre miază-noapte, cu scara clopotniței	166
Pagină din evanghelia dela 1435/6	102	Picturi din biserica dela Vădeni	166
Decorație pe piatra mormântală a egumenului Hariton din 1536	103	Biserica din Vădeni : vedere laterală	167
Decorație pe piatra mormântală a lui Ștefan-Vodă († 1447)	103	Biserica din Vădeni : secțiune longitudinală	168
Panaghialul lui Ștefan-cel-Mare din 1502 : fețele exte- rioare	104	Picturi din biserica dela Vădeni : pendanți și arcuri de bolți	169
Panaghialul lui Ștefan-cel-Mare din 1502 : fețele in- terioare	105	Antichități preistorice din România :	
Chenarul pisaniei bisericii m-rii Neamțu, dela 1497 .	106	Ciocane și topoare de piatră din Gorj	175
Postament de jeț arhieresc dela R.-Sărat	107	Piatră de ascuțit tot din Gorj	175
Biserica Sf. Paraschiva din R.-Sărat (dărâmată)	108	Ciocane de os dela Căcuteni-Iași	175
Postament de jeț arhieresc din R.-Sărat	109	Daltă de silix dela Deleni-Botoșani	175
Biserica din Grămești : vedere din față	110	Ceramică dela Căscioarele-Ilfov	176
Biserica din Grămești : vedere spre altar	111	Ceramică și brățară de bronz dela Spanț v-Ilfov .	176
Biserica din Grămești : procomidia	111	Ciocan de silix dela Niculițel-Tulcea	176

Săgeți de bronz din delta Dunării	176	Ruinele cetății dela Poenari	186
Ruinele cetății dela Podul Dâmboviții (întâia vedere)	179	Planul cetății dela Poenari (schița)	188
Ruinele cetății dela Podul Dâmboviții (a doua vedere)	180	Clopotnița schitului Golești	190
Ruinele cetății dela Podul Dâmboviții (a treia vedere)	181	Hanul la Cerbul de Aur din Viena	191
Ruinele cetății dela Cetățenii din Vale, Jud. Muscel .	184	Schița planului fostei băni din Craiova	193
Vedere a cetății dela Poenari	185	Bănia Craiovei: ruinele cainei hanului Harezi	194

Biserica din Vădeni se deosebește de bisericile studiate până acum prin aceea că intranește în acelaș tot și clopotnița, care se ridică deasupra pronaosului, pe lângă părțile obișnuite: pridvorul, pronaosul și naosul.

Această dispoziție nu se întâlnește în

cată deasupra naosului, și se apropie de bisericile din Apus, cari prezintă o clopotniță înaltă în partea din față a bisericii.

Sunt la noi biserici cari intraneș la un loc și turla pantocratorului deasupra naosului și clopotnița deasupra pronaosului: ele sunt în genere din secolul al XVII-lea. Astfel bisericile fostelor mănăstirii Mama

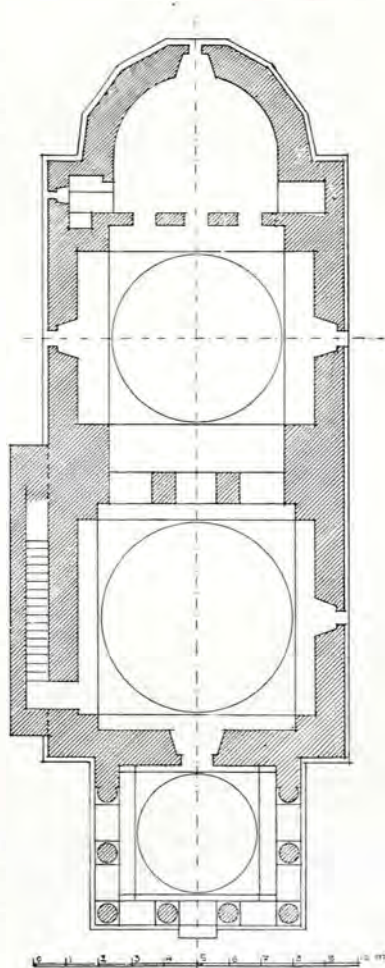
Ctitorii bisericii din Vădeni.

(Cornea Brăiloiu marele Ban, soția sa Stanca și fiii lor: Dositei și Vasile monahii)

trecut decât din veacul al XVII-lea încoace și mai mult în secolii din urmă; ea pare a fi adusă din țările apusene și dă bisericilor o înfățișare ce se îndepărtează de tipul bizantin, care are turla pantocratorului ridi-

și Cornetu, biserica Sfinții Impărați din Târgoviște (secolul XVII) etc... Mai târziu multe biserici au în față o clopotniță ridicată pe un pridvor, cum e la biserica Jitiana din Balta-Verde (Dolj), apoi,

în secolul al XIX-lea, se întâlnesc, mai ales la sate, biserici cu clopotnița în față și fără turlă pe naos.

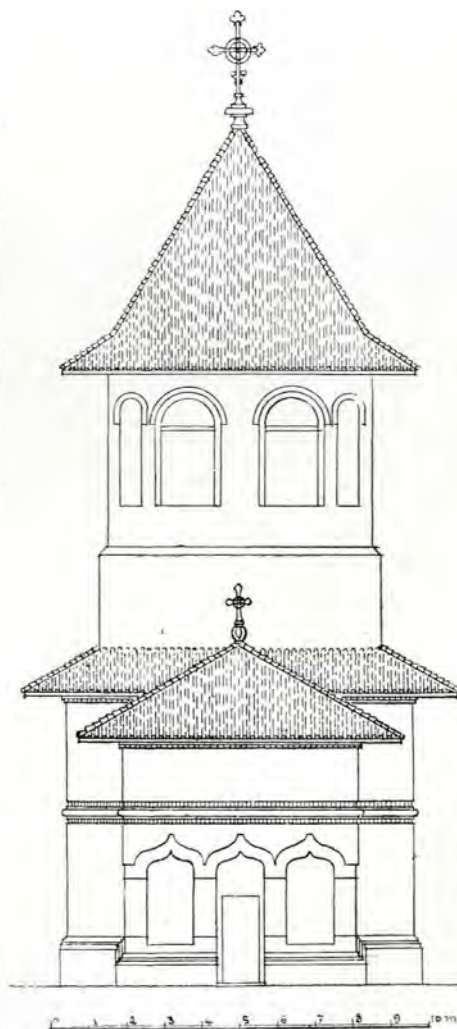
Planul bisericii din Vădeni.

Prezența clopotniței în corpul bisericii atrage după sine necesitatea unei scări care să permită urcarea la clopote.

De obicei această scară este așezată într'un turnuleț, octogonal sau rotund, alipit de biserică în fațada din spre miază-noapte și vizibil pe din afară. Acesta este cazul bisericilor din Vlădești (Mascel) Bărbuleț (Dâmbovița), Brădești (Dolj) și m. a.

Cine cunoaște aceste biserici, mai ales aceea din Bărbuleț, poate vedea cu câtă dibăcie arhitecții de pe vremuri au știut să se servească de acest element nou, pentru a da bisericilor edificate de ei o compoziție pitorească și o siluetă plăcută.

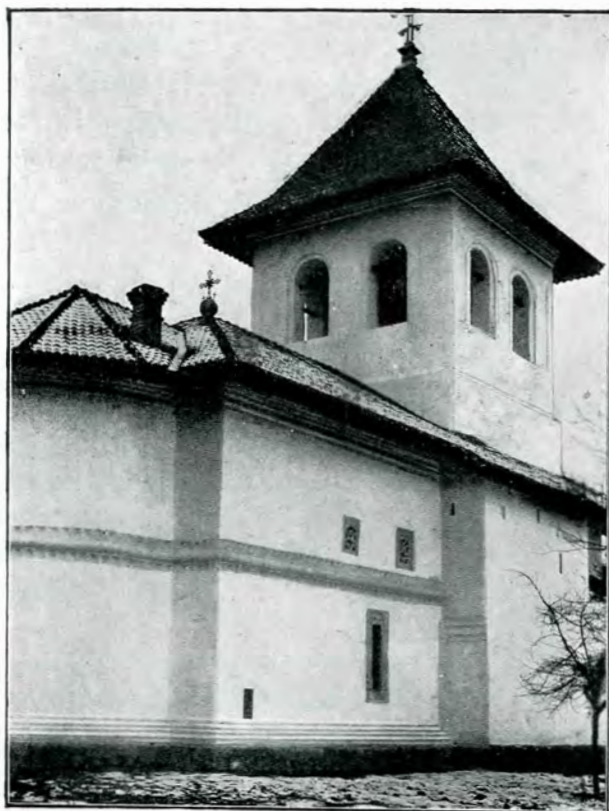
La biserica din Vădeni scara are o poziție deosebită de cea arătată mai sus: ea este tot alipită de zidul dinspre miază-noapte al bisericii, însă urmează paralel cu el, prezintă pe din afară o eșitură dreptunghiulară, acoperită prin prelungirea învelitoarei bisericii. Această scară dăce mai întâi la o cameră boltită, situată deasupra pronaosului și sub încăperea clopotelor. Această cameră e luminată prin o mică fereastră, care se deschide spre miază-zi, deasupra strașinei acoperișului bisericii. Dela această cameră în sus o altă

Fațada bisericii din Vădeni.

scară, situată în corpul clopotniței dăce deasupra — la încăperea clopotelor.

E ușor de văzut că scara care dăce de

Biserica din Vădeni.

— Vedere spre miază-noapte, cu scara clopotniței —

boltite, ce să află sub clopotniță, astfel că atât această cameră cât și clopotnița deveniau inaccesibile și puteau fi apărate la caz de nevoie.

Precum am arătat, biserica se compune, în linii generale, din un pridvor, un pronaos (peste care se suprapun o ascunzătoare boltită și clopotnița) și în sfârșit un naos fără turlă.

Pridvorul este pe plan patrat și boltit cu o calotă sferică, proptită pe laturile ei prin patru arcuri. Total este rezemat pe trei din cele patru laturi ale lui pe opt stâlpi de zidărie cu arcade, în formă de acoladă, iar pe a patra latură pe zidul din fața bisericii. Pridvorul era în întregime zugrăvit al fresco în interior, atât bolțile cât și stâlpii. Din aceste frescuri nu mai existau decât cele de pe arcadele stâlpilor precum și o parte din hra-

Picturi din biserica dela Vădeni.

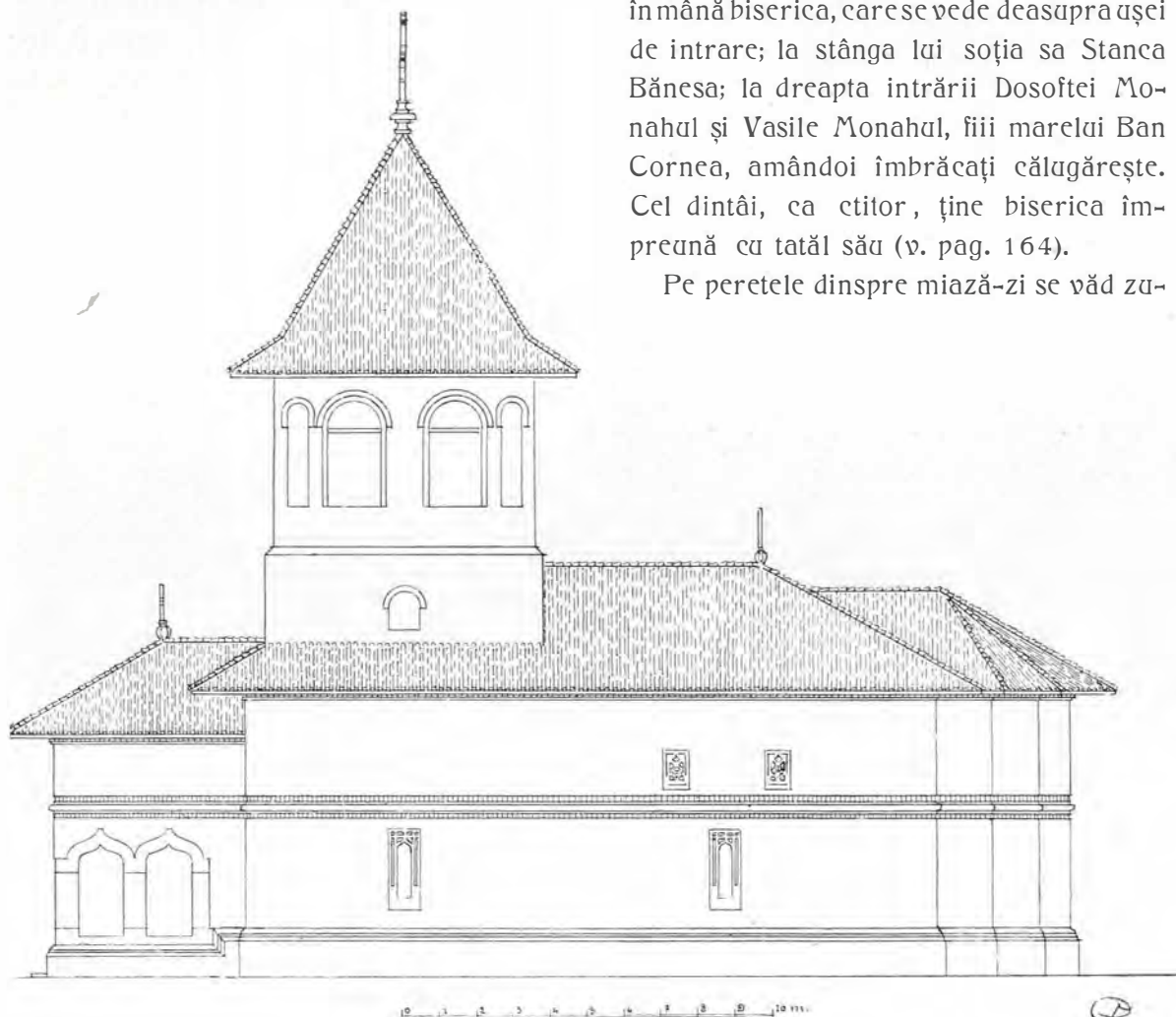
— Bolta pantocratorului —

la pronaos la camera boltită nu este contemporană cu biserica, ci adăogată în urmă. Intr'adevăr, soclul bisericii precum și brâul sunt întrerupte în dreptul zidăriei scării; ele nu armează mișcarea zidurilor scării, ci aceea a zidului bisericii, rămânând ascunse, spre a reapare în partea opusă, unde se termină casa scării: un masiv simplu de zidărie, care, văzut din afară, nu prezintă nici o linie arhitectonică, ci numai câteva mici ferestre sau mai bine simple găuri dreptunghiulare, înguste și dispuse în mod neregulat, cari sunt destinate a da lumină scării.

Din aceste constatări reese că probabil în vechime nu exista scară pentru a merge la clopote și că se întrebuința o scară mobilă de lemn, care se putea ridica prin fereastra camerei

mal bisericii: Adormirea Maicii Domnului, zugrăvit de-asupra arcadelor din fațadă și cari erau destul de bine conservate. Restul, adică bolțile, stâlpii și zidurile fuseseră vătărate în mai multe rânduri; sub pătura de var s'au găsit însă rămășițele acestor zugrăveli, cari au permis reconstituirea și restaurarea lor.

Biserica din Vădeni : vedere laterală.

Pronaosul este de-asemenea pătrat ca plan și acoperit cu o calotă sferică cu pendanțivi, proptită pe patru arcuri puternice și joase. Tot pronaosul este zugrăvit al fresco. Pictura lui este în general bine conservată, fiindcă a fost ferită de clopotnița care se ridică deasupra, ceea ce împiedecă aici infiltrațiunile de apă ce se con-

stată în părțile de deasupra ale naosului.

Picturile sunt interesante și păstrează caracterul general al picturilor din timpul lui Constantin-Vodă Brâncoveanu.

Pe peretele dela apas, la stânga așei, este zugrăvit marele Ban Cornea Brăiloiu, fondatorul bisericii, într-o atitudine nobilă, îmbrăcat într-o mantie de ermină, ținând în mână biserica, care se vede deasupra așei de intrare; la stânga lui soția sa Stanca Bănesa; la dreapta intrării Dosoftei Monahul și Vasile Monahul, fiii marelui Ban Cornea, amândoi îmbrăcați călugărește. Cel dintâi, ca ctitor, ține biserica împreună cu tatăl său (v. pag. 164).

Pe peretele dinspre miază-zi se văd zu-

grăviți: Damitrașcu Brăiloiu cu soția sa Marica și copiii lor Constantin și Barbul, apoi Constantin-Vodă Brâncoveanu și jupâneasa Maria Băneasa Banului Mileșcu, soacra lui Damitrașcu Brăiloiu și vara primară a lui Constantin-Voevod.

Iar pe peretele dela miază-noapte: Cornea Brăiloiu, Matei Vorniceanu Brăiloiu, Bar-

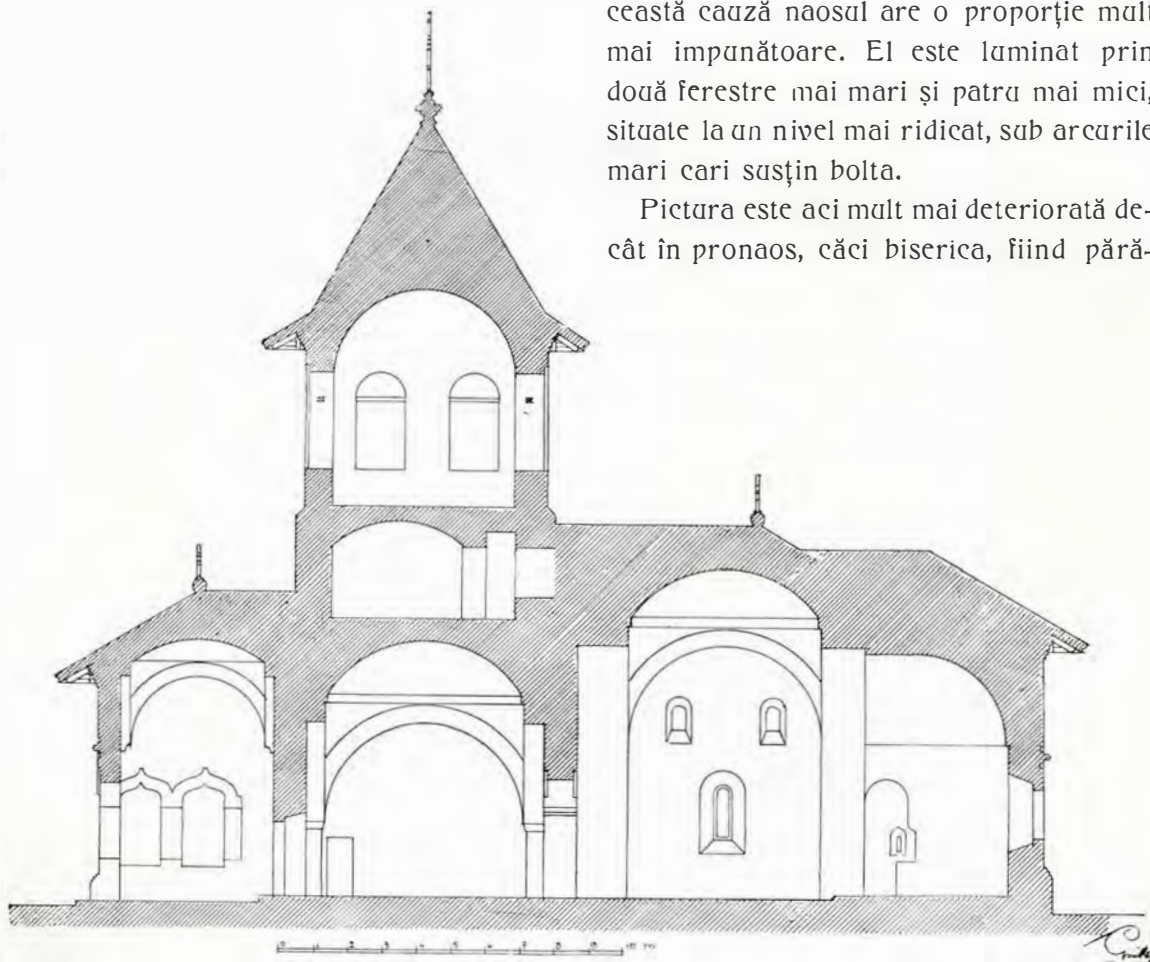
bu vel Sărdar cu soția lui Stanca și copiii lor Maria, Dumitrașcu și Constantin, apoi Toma Brăiloiu cu soția lui Maria Cantacuzineasca și copiii lor Joița și Șerban.

De-asupra portretelor ctitorilor să află un rând de medalioane, reprezentând sfinți în rinsoari de flori; aceleași medalioane să repetă pe toate fețele celor patru

colțul zidului din spre miază-noapte e o mică ușă care duce la scara clopotniței, deschisă în haina unui portret de ctitor,

Naosul este despărțit de pronaos prin o triplă arcadă rezemată pe doi stâlpi pătrați de zidărie. Planul naosului este tot pătrat. El e acoperit cu o boltă sferică cu pendantivi rezemați pe patru arcuri largi, mai înalte ca cele dela pronaos. Din această cauză naosul are o proporție mult mai impunătoare. El este luminat prin două ferestre mai mari și patru mai mici, situate la un nivel mai ridicat, sub arcurile mari cari susțin bolta.

Pictura este aci mult mai deteriorată decât în pronaos, căci biserica, fiind pără-

Biserica din Vădeni: secțiune longitudinală.

arcuri cari proptesc bolta bisericii (v. ilustrația, pag. 169). Pe pendantivi sunt zugrăviți cei patru evangheliști, pe cupolă, în mijloc, Maica Domnului cu Isus în brațe, iar de jurîmprejur șaisprezece figuri de prooroci (v. ilustrația pag. 166).

Pronaosul este luminat prin o singură fereastră în zidul dinspre miază-zi, iar în

sită, a stat în veacul trecut multă vreme neînvălită și expusă intemperiilor.

Tâmpla, care era de zid, nu mai prezintă nici o urmă din forma ei primitivă: partea inferioară era încă în picioare, partea de sus, fiind dărâmată, fusese înlocuită cu trei rânduri de icoane prinse într-o șarpantă de lemn zugrăvită în mod rustic.

Aspectul general al bisericii este masiv, simplu și sever. Clopotnița pătrată domină total. Ea prezintă pe fiecare latură două arcade deschise în plin-centru. Înălțimea ei este de 16 m. până la cornișă și 25 m. până la vârful crucei. Dimensiunile bisericii sunt: 28 m. lungime totală și 9^m,50 lățimea corpului central, măsurat în afară. Corpul bisericii e tencuit simplu, fără firișuri nici arcături; numai brâul și soclul

tează aspectul sever al acestui monument.

Lucrările de restaurare executate în vara anului 1910 sunt următoarele:

Acoperișul, care era în stare foarte șabredă, cu o șarpantă slabă, putredă în parte, învelită cu tablă, s'a înlocuit în întregime, prin o șarpantă solidă, compusă din ferme, cu clești, căpriori, astereală și învelitoare de olane din fabrica «Gorjul» din Târga-Jiu, cu strâșină cu căpriori aparenți pro-

Picturi din biserica dela Vădeni: pendativ și arcuri de bolți.

profilat decorează întru câțva, împreună cu cornișa, care s'a restaurat acum, biserica în exterior.

Ferestrele sunt cu chenare de piatră în genul obicinuit, cu profile derivate din arta gotică, așa cum se întâlnește mai la toate bisericile epocii; ferestrele cari luminează partea de sus a naosului sunt de asemenea de piatră cu dantelară ajarată.

Pridvorul singur, prin stâlpii și arcadele lui decorative, ridică și agrement-

filăți și cu o scândură traforată la margine, pentru scurgerea apelor.

Cornișa, care era îngropată sub o tencuială informă, s'a reconstituit; brâul și profilul soclului, cari erau neregulate și șovăite, s'au îndreptat și tras cu șablonul; partea de jos a soclului sub profil, care era din tencuială simplă, s'a făcut de jur împrejur, pe o adâncime de 30—40 centimetri, din piatră de Runcu, — o marmoră neagră, foarte rezistentă, din munții din

apropiere. Acest soclu s'a lucrat în formă de mozaic neregulat și el va asigura biserica contra umezelei pentru multă vreme.

Ferestrele, cu tocari de piatră, erau în parte astupate, în parte stricate. Chenarele lor s'au completat, iar cercevelele s'au făcut din nou din lemn de stejar.

Bolțile naosului și ale altarului s'au acoperit pe deasupra cu un strat de ciment, spre a păzi picturile de stricăciuni. În zidul dinspre nord al altarului s'a făcut un coș, pentru a se putea instala o sobă. Ușa dela intrare, care lipsește, nu s'a putut face în acest an; ea se va executa în timpul iernii și se va așeza anul viitor: va fi din lemn de stejar sculptat, după modul ușilor dela mănăstirea Hurezi, care e din

aceeaș epocă ca această biserică, iar chenarul ușei se va face din piatră cioplită, cu o inscripție nouă. Inscripția veche se va păstra în zidul bisericii, spre exterior, spre a fi ferită de stricăciuni.

În interiorul bisericii s'au executat, până acum, o tâmplă nouă cu icoanele ei; la anul viitor se va restaura și pictura interioară tot de D-l Belisarie, pictor care a restaurat picturile pridvorului și a executat icoanele tâmplii.

În modul acesta biserica va fi complet restaurată prin nobila inițiativă a Doamnei Maria D. Pleniceanu, care a donat în acest scop Administrației Casei Bisericii suma de 40.000 lei: 15.000 pentru partea arhitectonică, 25.000 pentru pictură și tâmplă.

ARH. N. GHICA-BUDEȘTI.

NOTĂ. — Fotografii, reprezentând biserica după restaurare, se vor da în Raportul general al Comisiunii Monumentelor Istorice pe 1910.

N. G.